Suomen Pysyvä Edustusto Bryssel EUE NEUVOSTORAPORTTI EUE2021-00292

EUE Koponen Johanna(UM) 28.01.2021

Asia
EU; Epävirallinen opetusministereiden videokokous

Kokous
Epävirallinen opetusministerikokous 22.01.2021 - 22.01.2021

Epävirallisessa opetusministerikokouksessa annettiin opetusministereiden avainviestit toukokuussa järjestettävään sosiaalihuippukokoukseen. Sosiaalisen pilarin toimeenpanon edistäminen on yksi vuonna 2020 aloittaneen von der Leyenin komission prioriteeteista sekä vuoden alusta EU-puheenjohtajuuttaan aloittelevan Portugalin pj-kauden pääteemoista.

Epävirallisessa opetusministerikokouksessa annettiin opetusministereiden avainviestit toukokuussa järjestettävään sosiaalihuippukokoukseen. Sosiaalisen pilarin tavoitteena on sosiaalinen Eurooppa, joka toimii kaikkien kansalaisten hyväksi. Sosiaalisen pilarin toimeenpanon edistäminen on yksi vuonna 2020 aloittaneen von der Leyenin komission prioriteeteista sekä vuoden alusta EU-puheenjohtajuuttaan aloittelevan Portugalin pj-kauden pääteemoista. Avauspuheenvuorossaan Portugalin ministerit Manuel Heitor (korkeakoulu sekä tiedeministeri) sekä Tiago Brandão Rodrigues (opetusministeri) korostivatkin sosiaalisen ulottuvuuden edistämisen olevan yksi pj-kautensa pääaiheista. Muita pj-kauden aiheita ovat resilientti (elpyminen), vihreä (green deal), digitaalinen (datatalous, kilpailukykyinen ja ihmiskeskeinen Eurooppa) ja globaali Eurooppa (globaali kumppanuus, multilateralismin vahvistaminen). Koulutussektorilla tavoitellaan Eurooppa, joka on tietoon perustuva, sosiaalisesti oikeudenmukainen, vihreä ja digitaalinen. Tänään opetusministerien johdolla halutaan pohtia, millaisia viestejä koulutussektorilla on antaa Euroopan sosiaalisen ulottuvuuden edistämiseen. Investoimalla koulutukseen, myös elpymisrahaston puitteissa, opetusministerit voivat konkreettisesti vaikuttaa siihen, millainen Euroopan tulevaisuudesta tulee. Elämme epävarmoja aikoja ja vain yksi asia on varmaa, tarvitsemme koko ajan lisää tietoa siitä, mihin olemme menossa, ongelmia voidaan ratkoa tarjoamalla Euroopalle vahvaa tietopohjaa, elinikäistä oppimista sekä sosiaalisesti vahvaa Eurooppaa, jossa kaikki ovat mukana. Euroopassa vallitsee edelleen epätasa-arvoa koulutukseen pääsyssä (koskien erityisesti korkeakoulutusta) sekä myös korkeakoulutettujen ikäjakaumassa, mikä aiheuttaa huolia elinikäisen oppimisen tasaiselle jakautumiselle. Laadun lisäämiseksi meidän tulisikin avata korkeakoulujärjestelmiä myös suhteessa ammatilliseen koulutukseen ja edistää avoimia oppimispolkuja. Inklusiivinen Erasmus+-ohjelma on tapa lisätä liikkuvuutta Euroopassa ja tätä meidän tulee myös edistää.

Avauspuheenvuoron piti Portugalin entinen työllisyysministeri José António Vieira da Silva, joka puhui elinikäisen oppimisen merkityksestä ja erityisesti pandemian vaikutuksista koulutusjärjestelmille sekä siitä, kuinka voimme tehokkaasti toipua koronakriisin vaikutuksista. Vaikutukset työllisyyssektorilla keskittyvät ennen kaikkea nuorisotyöllisyyden sektorille. Pandemialla on ollut merkittäviä vaikutuksia koulutusjärjestelmien järjestäytymiselle, viime keväästä lähtien useassa maassa on turvauduttu laajamittaisiin koulujen sulkemisiin pandemian hillitsemiseksi. Vaikka olemme tehneet mittavia toimia koulutuksen jatkuvuuden turvaamiseksi, pandemialla on ollut vaikutuksia

erityisesti siirtymävaiheessa olevien nuorten koulunkäynnille. Myös opettajien erilaiset digitaaliset taidot ovat vaikuttaneet sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseen. Käsissämme on riski, jonka seurauksena erot oppijoiden osaamisessa voivat kasvaa ja koulupudokkaiden määrä pitkällä tähtäimellä nousta. Samanaikaisesti tapahtuneet keskeytykset erityisesti toisella asteella, asettavat ammatillisen koulutuksen järjestelmät täysin uuteen tilanteeseen. Kuinka vastata näihin haasteisiin? Nuorisotyöttömyys on jo vuosikausia ollut merkittävä eurooppalainen haaste, nyt näemme tämän entisestään kasvavan. Nuorisotyöttömyyttä on mahdollista tilkitä kahdella tavalla: nuorisotakuun toimien kautta ja varhaisella puuttumisella. Lisäksi aikuisten pitkäaikainen työttömyys on riski, joka vaikuttaa pitkään työmarkkinoilla. Elinikäisellä oppimisella voidaan vähentää työmarkkinoiden epätasa-arvoisuutta ja tehokkaasti vähentää myös pitkäaikaistyöttömyyttä. Myös erot kansalaisten kykyyn selvitä kriisistä kasvavat, siksi sosiaalisen ulottuvuuden edistäminen on valittu yhdeksi puheenjohtajamaan pääteemaksi. Sosiaalisessa ulottuvuudessa koulutusjärjestelmillä ja niiden toimivuudella on merkittävä vaikutus. Kansalaiset odottavat unionilta tehokkaita toimia, toisaalta myös laajamittaista solidaarisuutta, jotta kriisistä selvitään. Siksi tärkeää on valita nimenomana oikeat välineet, joilla tähän haasteeseen vastataan. Toukokuun sosiaalisummit on paikka, jossa ratkaisuja voidaan hakea, nyt on toimien aika.

Komissaarit Gabriel ja Schmit korostivat, että mikäli haluamme edistää laadukkaiden työpaikkojen olemassaoloa, ei koulutuksen merkitystä voisi enempää korostaa. Tehokkaat koulutustoimet ovat tapa myös uudistaa työllisyyssektoria. Kansalaisilla täytyy olla mahdollisuus uudistaa osaamistaan koko elämänsä ajan ja tässä on kyse niin sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta mutta myös kilpailukyvyn edistämisestä. On riski sille, että pandemian seurauksena moni työntekijä jää jälkeen ja jos näin käy, tämä syventää entisestään kriisin vaikutuksia. Kuten jo aikaisemmin todettiin, korkeakoulujärjestelmän ja ammatillisen koulutuksen välille tarvitaan enemmän yhteyksiä, siltoja, jotka nivovat nämä järjestelmät yhteen avoimien oppimispolkujen tapaan. Taitoagendassa puhutaan myös työpaikkoihin taitoistamisesta (skilling for jobs), joka on kutsu ennen kaikkea yksityisille yritykselle osallistua kansalaisten kouluttamiseen. Tarvitaan julkisen ja yksityisen sektorin yhteisiä toimia inklusiivisempien työmarkkinoiden edistämiseksi. Eurooppalainen koulutusalue on tapa edistää tulevien vuosien koulutusyhteistyötä ja tästä muodosta päätetään helmikuun koulutusneuvostossa. School pathways – hanke edistää koulutuksen inklusiivisuutta, korkeakoulutuksen transformaatioagenda taas korkeakoulutuksen ja tutkimuksen yhteyksiä sekä monimuotoisten oppimispolkujen edistämistä. Digitaalisen koulutuksen edistäminen tähtää oppimisen monimuotoistamiseen sekä digitaalisten teknologioiden käyttöön oppimisen tukena. Välineet meillä siis jo on, nyt niitä tulee käyttää aktiivisesti kansalaisten hyväksi.

Ministereiltä kysytään tänään, mitkä ovat olleet EU:n koulutuspolitiikan merkittävimpiä saavutuksia Euroopan sosiaalisen pilarin lanseeraamisen ja Göteborgin sosiaalihuippukokouksen jälkeen erityisesti suhteessa pilarin ensimmäiseen, neljänteen ja yhdenteentoista pääperiaatteeseen, mitkä ovat sellaisia koulutussektorin päätoimia, joilla pyritään varmistamaan että kukaan ei jää jälkeen ja kuinka koulutus voi omalta osaltaan kontribuoida toipumiseen koronakriisistä ja vaalia Euroopan vihreää ja digitaalista siirtymää.

Käydyssä keskustelussa korostuivat vahvasti elpymisen, kansallisten toimien ja koulutussektoreista erityisesti varhaiskasvatuksen merkitys. Tässä suhteessa inkluusio ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus nähtiin hyvin perinteisellä tavalla yhdistettynä varhaisten kouluvuosien vaikutukseen oppijan myöhempään koulumenestykseen. Usea jäsenmaa kertoi tehneensä toimia niin varhaiskasvatuksen laadun lisäämiseksi kuin myös varhaisten asteiden inkluusion edistämiseksi. Yhteisten arvojen edistämisen merkitys erityisesti vaikeissa olosuhteissa, tarvitaan resilienssiä kaikilla tasoilla. Nykyinen tilanne on myös korostanut sosiaalipilarin merkitystä, koulutussektorilla erityisesti elinikäisen oppimisen edistämisen muodossa. Yhteisen eurooppalaisen tavoitteen tulisi olla, että jokaisella kansalaisella on samat mahdollisuudet oppimiseen ja koulutukseen. Pääsy koulutukseen mahdollistetaan vain investoimalla koulutusjärjestelmien kehittämiseen. Korkeakouluasteella

eurooppalainen korkeakouluverkosto tärkeä aloite. Korostettiin tutkintojen tunnustamisen sekä Erasmus-ohjelman liikkuvuustoimintojen merkitystä eurooppalaisen koulutusalueen rakentamisessa. Muisteltiin Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella järjestettyä opetus- ja valtiovarainministerien yhteiskokousta, jossa nimenomaan korostettiin koulutukseen investointien merkitystä. Koulutuksen perustavanlaatuinen merkitys jäsenmaiden kilpailukyvyn edistämiselle on viimeistään nyt selvää. On myös ymmärretty, kuinka merkittävässä asemassa koulu on lapsiemme tulevaisuuden ja hyvinvoinnin kannalta ja kuinka iso asia on, jos kouluun ei pääse. Samassa suhteessa voimme nyt jo nähdä, että varhaiskasvatuksen rooli tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Pandemia on nostanut oppijoiden yksilöllisyyden uudenlaiseen valokeilaan, meidän tulisi pystyä puhuttelemaan monentyyppisiä oppijoita. Tämä on myös oikeudenmukaisuuskysymys. Kaikkien koulujen laadun tulee olla mahdollisimman korkea, kaikilla opiskelijoilla tulee myös olla mahdollisuus päästä korkealaatuiseen digitaaliseen koulutukseen. Myös pandemian torjuntatoimissa on kiinnitetty erityistä huomiota toimien inklusiivisuuteen. Myös koulutuksen digitalisoitumiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Korostettiin unionin rahoitusvälineiden merkitystä kansallisten reformien pohjana.

Suomi korosti laadukkaan ja inklusiivisen koulutuksen, mukaan lukien varhaiskasvatuksen, olevan yksi tehokkaimmista tavoista edistää kestävää kasvua, parantaa hyvinvointia sekä rakentaa inklusiivisempaa yhteiskuntaa. Oppivelvollisuusiän pidentäminen Suomessa 18-ikävuoteen sai paljon huomiota, koska useissa jäsenmaissa korostettiin koulutuksen maksuttomuuden olevan yksi inkluusion kulmakivi, mikäli siihen olisi mahdollista päästä. Tähän liittyen useissa jäsenmaissa tehty toki toimia digitaalisuuden edistämiseksi kouluissa. Suomi korosti myös järjestelmällisen seurannan ja poliittisen vertaispaineen merkitystä, eurooppalainen ohjausjakso on avainväline toimeenpanon seurannassa. Sosiaalinen pilari on myös vahvistanut koulutuksen roolia eurooppalaisessa ohjausjaksossa ja nostanut yleistä tietoisuutta sosiaalisen ulottuvuuden ja talouden yhteyksistä. Siksi Suomi katsookin, että hyvinvointitalous, joka yhdistää sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kestävyyden, tulisi integroida osaksi sosiaalisen pilarin toimintaohjelmaa.

+++

Suomen edustajat

Valtiosihteeri Minna Kelhä ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

-

Liitteet

Viite EU; Koulutus

Asiasanat	ammatillinen koulutus, jaosto koulutus (EU 30), koulutus, koulutus-, nuoriso-, kulttuuri- ja urheiluneuvosto, koulutusohjelmat, laajentuminen koulutus ja kulttuuri, täydennyskoulutus
Hoitaa	**OKM, UM, VNK**
Tiedoksi	ALR, EUE, MMM, STM, TEM, TULLI, VM, VTV